

ZRÓŻNICOWANIE PRZESTRZENNE WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW UNIJNYCH W LATACH 2007–2010 NA PRZYKŁADZIE MAŁOPOLSKIEGO REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO (MRPO)

Joanna Więclaw-Michniewska, Łukasz Kasprzyk

Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Fundusze unijne w Polsce, zarówno przedakcesyjne, jak i uzyskane w ramach członkostwa Polski w Unii Europejskiej (wydatkowane w latach 2004–2006), oraz możliwe do wykorzystania w latach 2007–2013 stanowiły (i zapewne będą stanowić w kilku najbliższych latach) ważny czynnik rozwoju społeczno-ekonomicznego kraju w skali regionalnej i lokalnej (Weiss, 2004; Jarecki, Krawiec, 2007; Gos, Wąsowicz, 2008; Klamut, 2008; Wójcińska, Wójciński, 2009; *Ocena korzyści...*, 2010; *Wpływ realizacji...*, 2010). Obszar Unii Europejskiej (UE) cechował się dużym zróżnicowaniem poziomu rozwoju gospodarczego i społecznego w skali regionalnej, stąd też jednym z podstawowych celów działań podejmowanych w ramach wspólnoty UE była realizacja polityki spójności (Weith, 2006). Idea niwelowania różnic regionalnych, a tym samym tworzenia podstaw do harmonijnego rozwoju państw i regionów UE urzeczywistniana była m.in. dzięki inwestycjom z szerokiego wachlarza programów unijnych, obejmujących przedsięwzięcia w wielu istotnych sferach życia społeczno-gospodarczego. W obecnie obowiązującym okresie programowania (2007–2013) znaczenie polityki regionalnej widoczne było w przyjętym rozdziale środków unijnych – blisko 45% (największy udział w całości budżetu UE) przeznaczono na działania w zakresie polityki spójności i konkurencyjności regionalnej (www.funduszeuropejskie.gov.pl).

Na lata 2007–2013 fundusze unijne w Polsce, finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności, rozdysponowano (zgodnie z wytycznymi UE i Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia) na poziomie 6 krajowych programów operacyjnych oraz 16 regionalnych, do których należy m.in. Małopolski Regionalny Program Operacyjny (MRPO). Program ten „łączy Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia i aspiracje mieszkańców wynikające ze specyfiki i wewnętrznego potencjału Województwa Małopolskiego” (www.bip.krakow.pl).

Celem artykułu było rozpoznanie struktury przestrzennej inwestycji podejmowanych w ramach MRPO w obszarze województwa małopolskiego z uwzględnieniem zróżnicowania według wybranych osi priorytetowych MRPO, a pośrednio także diagnoza sprawności działania poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego województwa oraz przedsiębiorców w pozyskiwaniu funduszy unijnych. W MRPO, którego funkcjonowanie zapoczątkowano oficjalnie 6.09.2007 r. podpisem komisarz UE D. Hübner, ze środków UE przeznaczono na inwestycje kwotę niemal 1,3 mld euro, co stanowiło ponad 7,5% ogółu funduszy asygnowanych na realizację wszystkich regionalnych programów operacyjnych (www.malopolskie.pl). MRPO podzielony został na kilka osi priorytetowych, obejmujących poszczególne działania odpowiadające celom szczegółowym programu, na które rozdysponowano fundusze w celu zapewnienia wsparcia różnych sfer działalności społeczno-gospodarczej w województwie, przy czym największy udział środków odnotowano w zakresie infrastruktury dla rozwoju gospodarczego (tab. 1). Kwoty przyznane przez Komisję Europejską zatwierdzone zostały w euro, natomiast wartość konkretnych przedsięwzięć w trakcie realizacji MRPO określane były w PLN (według przeliczeń kursu walut Europejskiego Banku Centralnego), stąd też aktualna relacja złotego do euro wyznaczyła faktyczną wartość projektów realizowanych w ramach MRPO.

Analizą objęto 794 projekty, na realizację których podpisano umowy w latach 2007–2009 (według stanu na 30.12.2009 r.). Łączna wartość wyniosła blisko 2,2 mld PLN (46% całości kwoty przewidzianej na realizację MRPO). Należy podkreślić, że według ustaleń dotyczących schematów funkcjonowania regionalnych programów operacyjnych w części działań nie przewidywano już kolejnych naborów po zakończeniu pierwszego lub zakładano nabór ciągły do chwili wyczerpania się środków przyznanych danemu działaniu; w województwie małopolskim dotyczyło to np. działania 3.1.1. i 4.1. (*Regionalne...*, 2009). Warto też zauważyć, że czas między ogłoszeniem konkursu a podpisaniem umowy z beneficjentem wynosił dla większości osi priorytetowych 299 dni, a dla osi 2 – adresowanej głównie do przedsiębiorców – 164 dni (*Załącznik...*, 2008). Procedura zbioru danych objęła w pierwszym etapie pozyskanie listy projektów z witryny Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (www.mapa.fundusze-strukturalne.gov.pl). W następnych etapach pracy każdy projekt przypisano do odpowiedniej jednostki samorządu terytorialnego, ustalając faktyczną lokalizację badanych inwestycji przy zastosowaniu podstawowych baz danych adresowych, a następnie zweryfikowano wyniki poprzez zastosowanie specjalistycznych baz danych.

Tab. 1. Struktura Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego

Nazwa osi priorytetowej		Nazwa działania i kwota przeznaczona na jego realizację (w euro)	Kwota przeznaczona dla realizacji osi ogółem	
			w euro	%
1	Warunki dla rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy	1.1 Poprawa jakości usług edukacyjnych (97 mln)	162 841 230,0	12,6
		1.2 Rozwój społeczeństwa informacyjnego (66 mln)		
2	Gospodarka regionalnej szansy	2.1 Rozwój i podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw (140 mln)	160 708 698,0	12,5
		2.2 Wsparcie komercjalizacji badań naukowych (21 mln)		
3	Turystyka i przemysł kulturowy	3.1 Rozwój infrastruktury turystycznej (40 mln)	101 004 036,0	7,8
		3.2 Rozwój produktu dziedzictwa kulturowego (32 mln)		
		3.3 Instytucje kultury (29 mln)		
4	Infrastruktura dla rozwoju gospodarczego	4.1 Rozwój infrastruktury drogowej (286 mln)	390 836 457,0	30,3
		4.2 Zwiększenie roli transportu zbiorowego w obsłudze regionu (40 mln)		
		4.3 Tworzenie i rozwój stref aktywności gospodarczej (64 mln)		
5	Krakowski Obszar Metropolitalny	5.1 Krakowski Obszar Metropolitalny jako ważny węzeł europejskiej przestrzeni badawczej (21 mln)	171 897 053,0	13,3
		5.2 Rozwój funkcji metropolitalnych Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (121 mln)		
		5.3 Rozwój zintegrowanego transportu metropolitalnego (30 mln)		
6	Spójność wewnątrzregionalna	6.1 Rozwój miast (77 mln)	155 981 854,0	12,1
		6.2 Rozwój obszarów wiejskich (39 mln)		
		6.3 Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, w tym socjalnego i zdrowotnego (40 mln)		
7	Infrastruktura ochrony środowiska	7.1 Gospodarka wodno-ściekowa (30 mln)	93 003 516,0	7,2
		7.2 Poprawa jakości powietrza i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (22 mln)		
		7.3 Gospodarka odpadami (15 mln)		
		7.4 Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz ochrona przed skutkami klęsk żywiołowych (26 mln)		
8	Współpraca międzyregionalna	8.1 Promocja Małopolski na arenie międzynarodowej (4 mln)	10 000 399,0	0,8
		8.2 Budowanie pozycji Małopolski w europejskich sieciach współpracy (6 mln)		
9	Pomoc techniczna	9.1 Wsparcie zarządzania Małopolskim Regionalnym Programem Operacyjnym (40 mln)	44 001 159,0	3,4
		9.2 Działania informacyjne i promocyjne (4 mln)		
RAZEM			1 290 274 402,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.funduszeuropejskie.gov.pl.

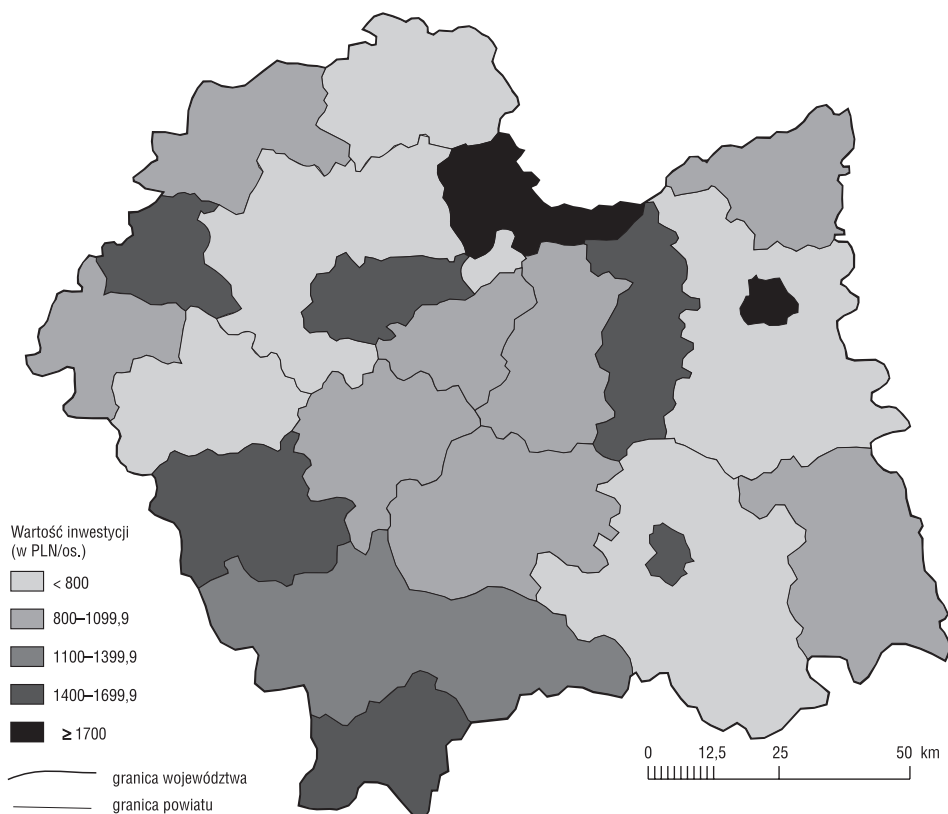
Inwestycje, dla których niemożliwe było wskazanie odpowiedniej jednostki, zostały zaklasyfikowane do całego województwa lub powiatu, a ich wartość przeliczona na mieszkańca i dodana do jednostek terytorialnych niższego szczebla. W kilkuset przypadkach, dla których nie znaleziono lokalizacji, wartość inwestycji została przypisana województwu małopolskiemu. Za lokalizację inwestycji przyjęto adresy beneficjentów: a) w przypadku osoby fizycznej – adres zarejestrowania działalności gospodarczej, b) w przypadku spółek – adres zakładu produkcyjnego lub usługowego, pod który trafiły środki, c) dla jednostek samorządowych – adres danej jednostki. W badaniu uwzględniono ogólną wartość inwestycji (łącznie kwotę wkładu UE, z budżetu państwa oraz udział własny beneficjentów), co bardziej precyzyjnie oddało wielkość nakładów inwestycyjnych w danej jednostce samorządu terytorialnego, ponadto udziały własne beneficjentów były podobne – wynikały z ustaleń Komisji UE i wymiaru dofinansowania z budżetu państwa. W niniejszej pracy szczegółowo zaprezentowano wyniki badań dotyczących wartości inwestycji wybranych osi priorytetowych MRPO, z pominięciem osi priorytetowych 5, 8 i 9, czyli blisko $\frac{1}{5}$ ogólnej kwoty przeznaczonej na realizację MRPO (tab. 1).

Fundusze uzyskiwane w ramach struktur UE, tak w Polsce, jak i w różnych państwach UE, miały duże znaczenie dla przebiegu procesów społeczno-ekonomicznych, przy czym ich rola zmieniała się na różnych etapach powiązań z UE oraz w zależności od poszczególnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego. Przykładowo w rolnictwie Polski, Bułgarii lub Grecji dotacje unijne przyczyniły się nie tylko do wyrównywania poziomu rozwoju regionalnego i wzrostu przedsięwzięć inwestycyjnych, lecz także do podtrzymania aktywności ekonomicznej mieszkańców terenów wiejskich, choć nie zawsze wprowadzane programy odnosiły spodziewany efekt, jak np. w przypadku Programu *Farm Credit* (FCP) w Grecji (Rezitis i in., 2003; Ilieva, 2008). Wydatkowanie środków unijnych cechowało się dużą różnorodnością, zarówno w zakresie przeznaczenia, układu regionalnego, jak i wielkości uzyskiwanych kwot. Dla przykładu w Polsce w latach 2000–2008 z funduszy unijnych skorzystały np.: a) biblioteki naukowe (choć zaledwie 5% wniosków składanych przez te placówki kierowanych było do programów unijnych), b) właściciele gospodarstw rolnych w wieku do 40 lat (w województwie małopolskim wskaźnik wykorzystania był jednym z najniższych w kraju – poniżej 10%, przy średniej dla Polski wynoszącej blisko 26%), c) gminy (zdecydowana większość projektów odnosiła się do infrastruktury podstawowej: dróg, sieci wodno-kanalizacyjnych, obiektów edukacyjnych i sportowych) lub d) duże firmy z branży przetwórstwa spożywczego – w zakresie wdrażania nowych technologii (Churski, 2007; Chachlikowska i in., 2009; Kimlińska-Jasiewicz, 2009; Rudnicki, 2009). Z ową różnorodnością związana była m.in. kwestia wiedzy na temat możliwości, jakie niosły poszczególne programy uruchamiane w ramach działań UE. Wydaje się, że wciąż zbyt niski był poziom działań promocyjnych – zdecydowana większość dotychczasowych beneficjentów czerpała informacje na omawiany temat ze stron poświęconych tematyce funduszy unijnych (np. www.parp.gov.pl, www.konkurencyjnosc.pl), w drugim rządzie z prasy codziennej, jednak za mankament uznano zbyt

hermetyczny język oraz brak kampanii informacyjnej (Białek, 2007; Chachlikowska i in., 2009; Niklewicz, 2010b-c). Znajomość funkcjonowania programów UE w społeczeństwie jest niska: 30% Polaków nie wykazało się znajomością żadnej inwestycji unijnej, 40% wyraziło przekonanie, że fundusze były źle wykorzystywane (Niklewicz, 2010a). Zagadnienie to jest ważne z uwagi na fakt, że brak rozeznania wśród władarzy jednostek samorządu terytorialnego i przedsiębiorców co do możliwości skorzystania ze wsparcia finansowego UE (w tym w ramach MRPO) może ograniczać możliwości realnej realizacji zamierzeń polityki spójności.

W rozważaniach na temat rozwoju lokalnego i regionalnego akcentuje się zwykle duże dla niego znaczenie inwestycji, zwłaszcza w odniesieniu do funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego, choć już „w latach dziewięćdziesiątych XX wieku dostrzec można było powolne przechodzenie od konkurencji opartej na zasobach do konkurencji miast i regionów opartej na osiągniętych efektach” (Kociszewski, 2004). Nakłady inwestycyjne były jednak traktowane jako jeden ze wskaźników dynamiki rozwojowej danego obszaru, wskaźnik zamożności lub czynnik wspomagający przewagę konkurencyjną jednostki, przy czym zarazem podkreśla się, że często zasadniczym problemem w działalności samorządu był brak środków na inwestycje (Bal-Domańska, 2002; Mazurek, 2002; Siwerski, 2002; Fortuński, 2004; Motek, 2006). Środki możliwe do uzyskania w ramach unijnych programów operacyjnych stanowią istotny element dochodów pozabudżetowych jednostek samorządu terytorialnego (Miszcuk i in. 2007), pozwalających na realizację ważnych dla społeczności lokalnej inwestycji, w tym np. poprawiających stan środowiska lub wpływających na jego polepszenie. W przypadku przedsiębiorstw inwestycje zrealizowane w ramach funduszy regionalnych programów operacyjnych zapewnić mogą wzrost miejsc pracy, podniesienie poziomu innowacyjności firmy, ułatwienie działania na rynku w zakresie wprowadzenia nowych produktów i usług lub zapewnienie kapitału na dalszy rozwój po refundacji poniesionych wydatków.

Inwestycje w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego odegrały istotną rolę w życiu codziennym mieszkańców jednostki samorządowej, w której były realizowane (*Ocena korzyści...*, 2010; *Wpływ realizacji...*, 2010). Poprawa infrastruktury drogowej, budowa oczyszczalni ścieków, lepszy dostęp do wiedzy, czy utworzenie nowych miejsc pracy stanowiły zasadnicze korzyści dla mieszkańców. Rozważając wielkości inwestycji w układzie powiatowym (ryc. 1), należy zauważyć, że największy wpływ na ich wartość wywarły inwestycje drogowe. Budowa obwodnicy Proszowic o wartości 22 mln złotych oraz budowa połączenia autostrady A4 z Tarnowem o wartości 91,3 mln złotych sprawiły, że powiat proszowicki oraz Tarnów charakteryzowały się najwyższymi współczynnikami wartości inwestycji na mieszkańca. Dobrze wypadły również pozostałe dwa miasta małopolskie na prawach powiatu, a mianowicie Kraków i Nowy Sącz. Kraków miał największą łączną sumę inwestycji wynoszącą około 1 miliarda złotych, co stanowiło blisko 20% wartości inwestycji w ramach całego MRPO. Wśród pozostałych powiatów zaznaczyła się przewaga jednostek znajdujących się w części południowej województwa małopolskiego, co także

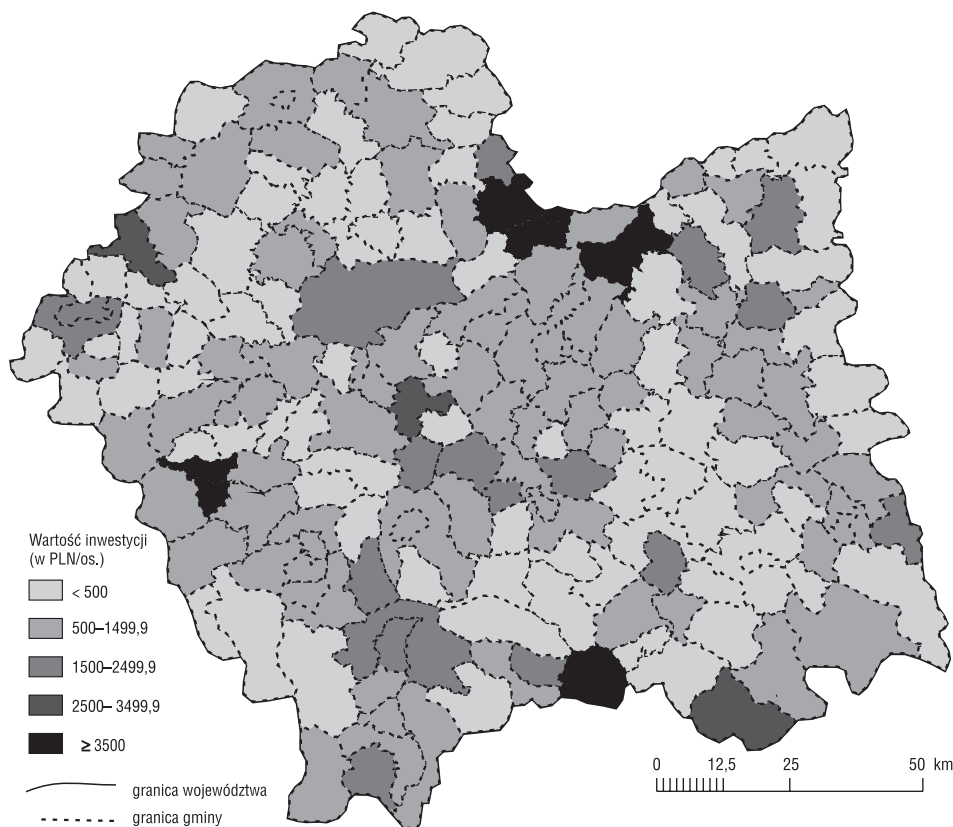

Ryc. 1. Inwestycje Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w latach 2007–2009 w powiatach woj. małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.mapa.fundusze-strukturalne.gov.pl.

wynikało z budowy sieci drogowej (np. tzw. dróg podhalańskich), a także dużej inwestycji w Zakopanem – rozbudowy szpitala im. T. Chałubińskiego.

Inwestycje drogowe zaważyły również omawiane wskaźniki na poziomie gmin (ryc. 2). Obwodnice Zembrzyc i Szczurowej (powiaty: suski i brzeski) były kolejnymi przykładami ważnych budów infrastruktury drogowej. W ogólnej wartości inwestycji beneficjentami o największych inwestycjach były zazwyczaj jednostki samorządu terytorialnego, najwięcej uzyskał Kraków (30% ogólnej wartości MRPO), a potem województwo małopolskie (blisko 15%), natomiast największy udział wśród firm zanotowano w Serdeczna Troska Sp. z o.o. oraz In Post Sp. z o.o. (po 0,21%). Analiza rozkładu wartości inwestycji w odniesieniu do liczby mieszkańców (ryc. 2) wskazała (poza wymienionymi powyżej projektami) Szczawnicę jako beneficjenta dużej inwestycji z tzw. zakresu środowiskowego (ujęcie wody, sieć wodno-kanalizacyjna).

Ryc. 2. Inwestycje Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w latach 2007–2009 w gminach woj. małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.mapa.funduszeuropejskie.gov.pl.

Budowa różnego rodzaju infrastruktury technicznej pochłaniała największe środki (oś operacyjna 4 i 7 – 36%, w tym drogownictwo aż 32%). W analizie porównawczej gmin zróżnicowanych pod względem ich statusu odnotowano wyraźną przewagę gmin miejskich nad wiejskimi i miejsko-wiejskimi. Miasta w większości przekroczyły średnią dla całego województwa wynoszącą 1150 złotych na osobę. Obserwacje powyższe potwierdziła struktura przestrzenna inwestycji zrealizowanych w ramach 4 osi MRPO, dotyczącej w głównej mierze sieci drogowej (ryc. 3).

Oś pierwsza dotyczyła poprawy jakości świadczenia usług edukacyjnych. W ramach MRPO adresatami środków były wyłącznie szkoły wyższe w 6 gminach (ryc. 4). Z tej części programu chętnie korzystały renomowane uczelnie, takie jak Uniwersytet Jagielloński lub Akademia Górniczo-Hutnicza, oraz wyższe szkoły zawodowe. Najwięcej w przeliczeniu na mieszkańca pozyskały uczelnie w Nowym Targu, Tarnowie

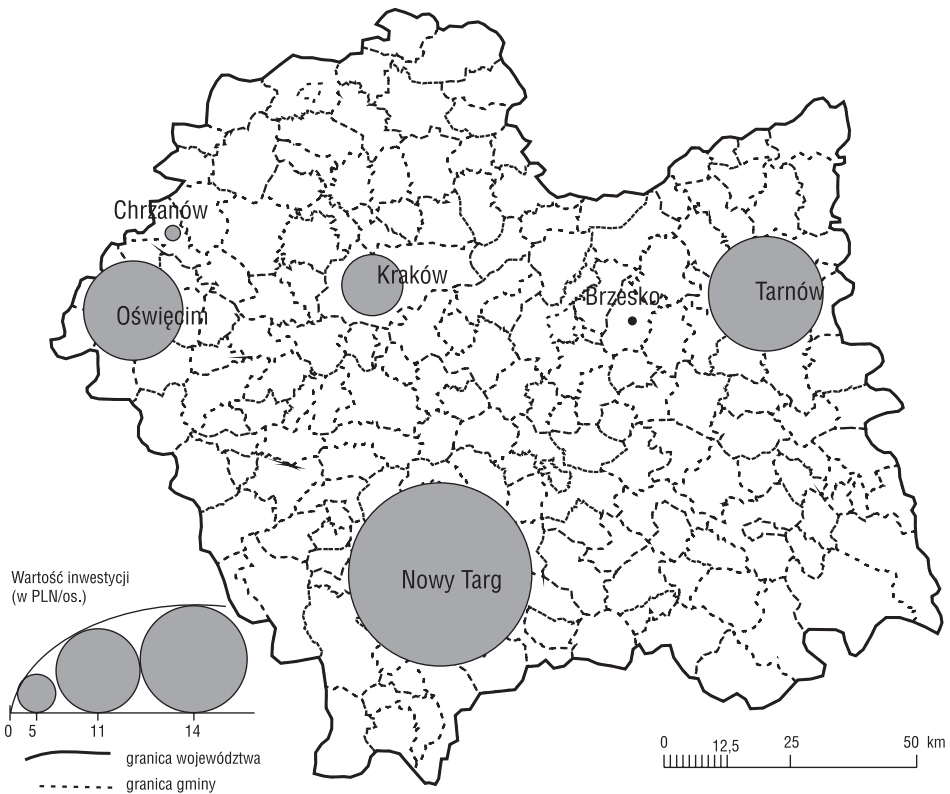

Ryc. 3. Inwestycje Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w zakresie czwartej osi priorytetowej (Infrastruktura dla rozwoju gospodarczego) w latach 2007–2009 w woj. małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.mapa.fundusze-strukturalne.gov.pl.

i Oświęcimiu. Większość inwestycji z tego działania realizowanych było na uczelniach krakowskich, suma inwestycji dla Krakowa wyniosła 206 mln złotych, natomiast największym beneficjentem była AGH (prawie $\frac{1}{4}$ ogólnej kwoty przeznaczonej na realizację projektów w ramach pierwszej osi).

Druga oś priorytetowa służyła podniesieniu konkurencyjności przedsiębiorstw oraz komercjalizacji badań naukowych. Beneficjentami tej części programu byli przedsiębiorcy z obszaru województwa małopolskiego. Analizując rycinę 5, można dostrzec, że najlepsze wskaźniki występowały w miastach, w gminach sąsiadujących z miastami powiatowymi oraz wśród gmin, przez które przebiegały najważniejsze drogi krajowe i wojewódzkie oraz autostrada A4. Lokalizacja nowych inwestycji nawiązywała wyraźnie do istniejącej już infrastruktury drogowej. Liderem była Sucha

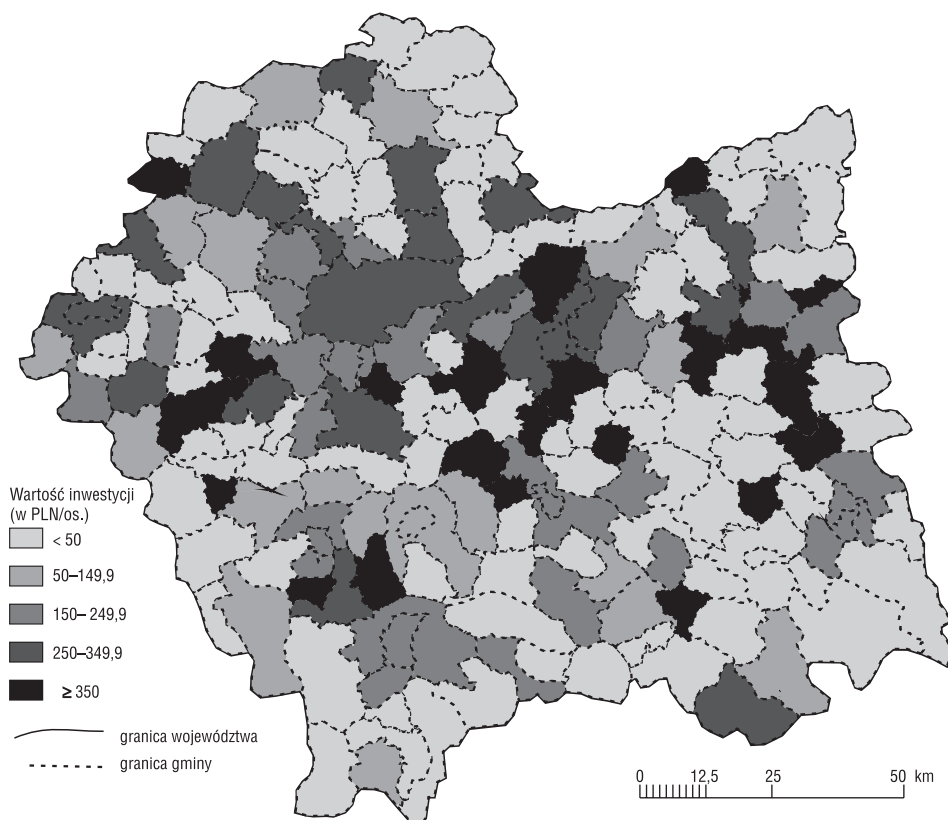

Ryc. 4. Inwestycje Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w zakresie pierwszej osi priorytetowej (Warunki dla rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy) w latach 2007–2009 w woj. małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.mapa.fundusze-strukturalne.gov.pl.

Beskidzka, ze względu na pozyskanie 19 mln złotych przez Stowarzyszenie Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju w Suchej Beskidzkiej. Ogólnie inwestycje najczęściej dotyczyły zakupu innowacyjnych środków trwałych, podnoszących istotnie konkurencyjność firm Małopolski.

Kolejna część programu (oś trzecia) dotyczyła rozwoju infrastruktury turystycznej, produktu dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury. Zaskakująco niska była aktywność w pozyskiwaniu funduszy przez górskie ośrodki wypoczynkowe oraz miejscowości uzdrowiskowe, a także inne chętnie odwiedzane przez turystów gminy Podhala (ryc. 6). *In plus* wyróżniło się jedynie uzdrowisko Muszyna, gdzie w celu zwiększenia oferty turystyczno-rekreacyjnej podjęto decyzję o budowie zespołu basenów. Największą wartość miały jednak inwestycje miast powiatowych, a w przeliczeniu na mieszkańca wyróżniły się małe gminy realizujące pojedyncze projekty,

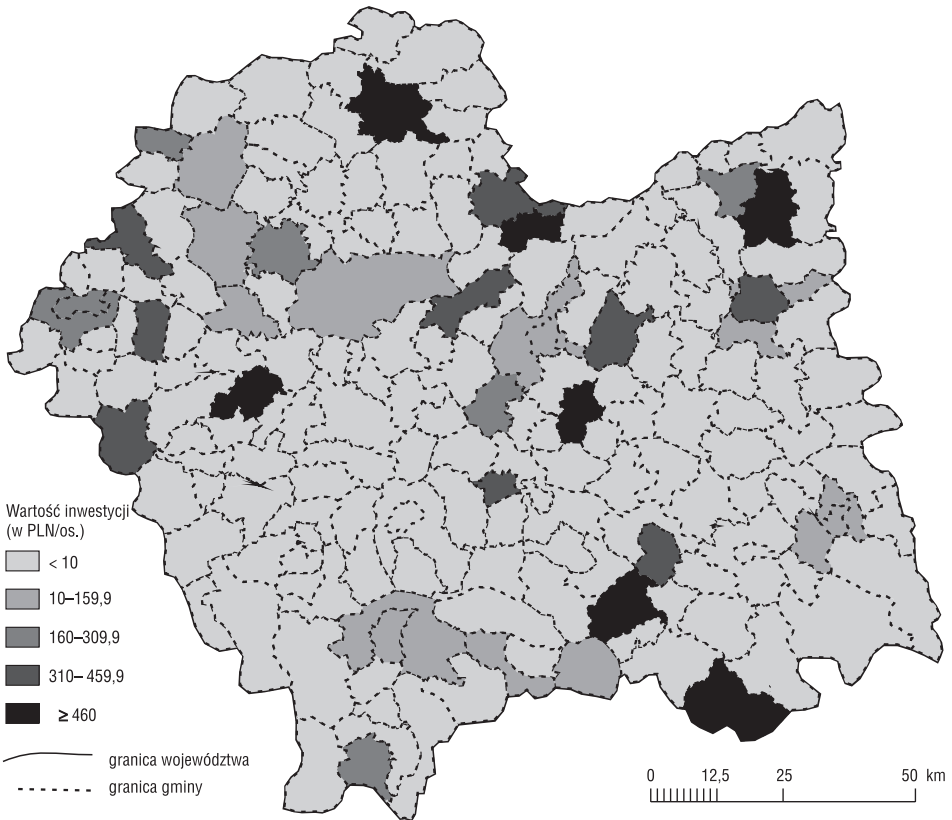

Ryc. 5. Inwestycje Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w zakresie drugiej osi priorytetowej (Gospodarka regionalnej szansy) w latach 2007–2009 w woj. małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.mapa.fundusze-strukturalne.gov.pl.

np. konserwacja gotycko-barokowego klasztoru w Hebdowie oraz renowacja synagogi w Dąbrowie Tarnowskiej – ważnego przykładu architektury chasydzkiej.

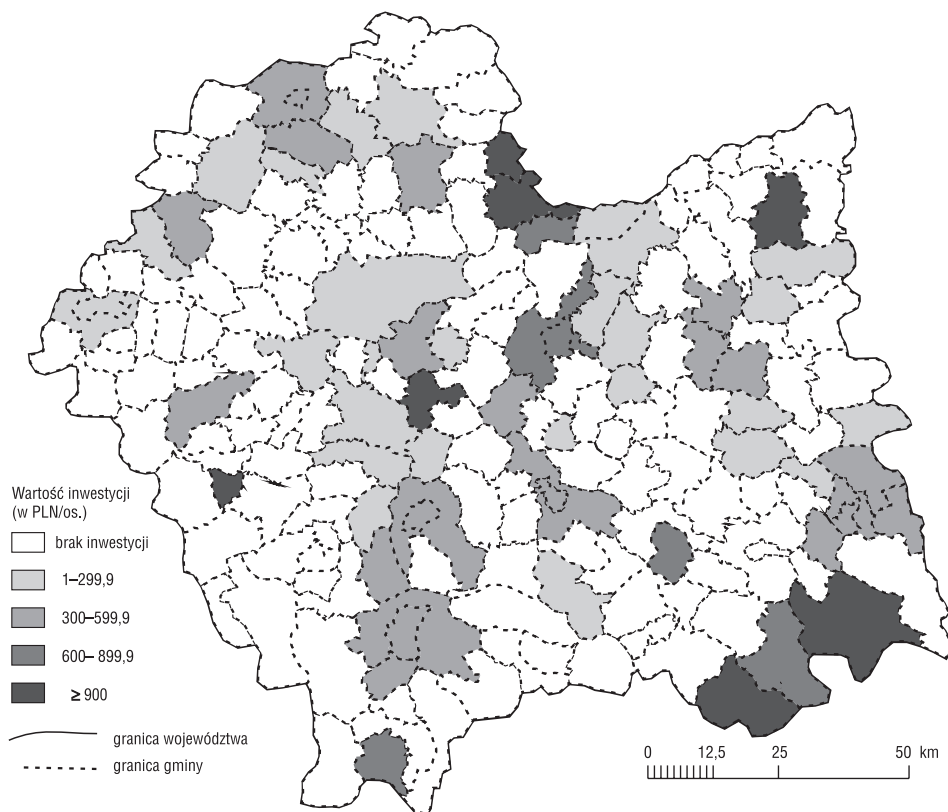
Celem szóstej osi priorytetowej była likwidacja barier w dostępie do usług społecznych, którą zamierzano osiągnąć dzięki inwestycjom dotyczącym rozwoju miast, obszarów wiejskich oraz poprawie bezpieczeństwa mieszkańców. Wartość inwestycji w tym zakresie (ryc. 7) jest zróżnicowana w zależności od rodzaju działania, w znacznej części działania osi obejmowały bowiem budowę lub modernizację placówek z zakresu ochrony zdrowia lub szkół oraz estetyzacji otoczenia poprzez realizację programów odnowy poszczególnych miejscowości. Omawiane inwestycje lokalizowane były nierównomiernie i wiele gmin nie skorzystało z tej części programu. Najlepszymi wskaźnikami cechują się małe gminy, przy czym odnotowano pewną prawidłowość:

Ryc. 6. Inwestycje Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w zakresie trzeciej osi priorytetowej (Turystyka i przemysł kulturowy) w latach 2007–2009 w woj. małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.mapa.fundusze-strukturalne.gov.pl.

inwestycje podnoszące poziom rozwoju obszarów wiejskich zlokalizowane były głównie we wschodniej części województwa małopolskiego, natomiast projekty wspierające rozwój miast – w części zachodniej. Rozwój miast związany był głównie z budową obiektów sportowych, a rozwój obszarów wiejskich – z działaniami związanymi z modernizacją przestrzeni publicznej. Specyfika działania związanego głównie z budową kanalizacji oraz oczyszczalni ścieków uwarunkowała rozmieszczenie 18 projektów dla siódmej osi priorytetowej (ryc. 8). Zlokalizowano je głównie w gminach miejsko-wiejskich w centralnej części województwa. Wśród inwestycji największą wyróżniła się przywołana uprzednio Szczawnica, potem zaś Zabierzów, co było związane z rozbudową sieci kanalizacyjnej w tej gminie. Omawiane działania sprzyjają poprawie czystości rzek oraz polepszeniu jakości życia mieszkańców (poprzez poprawę warun-

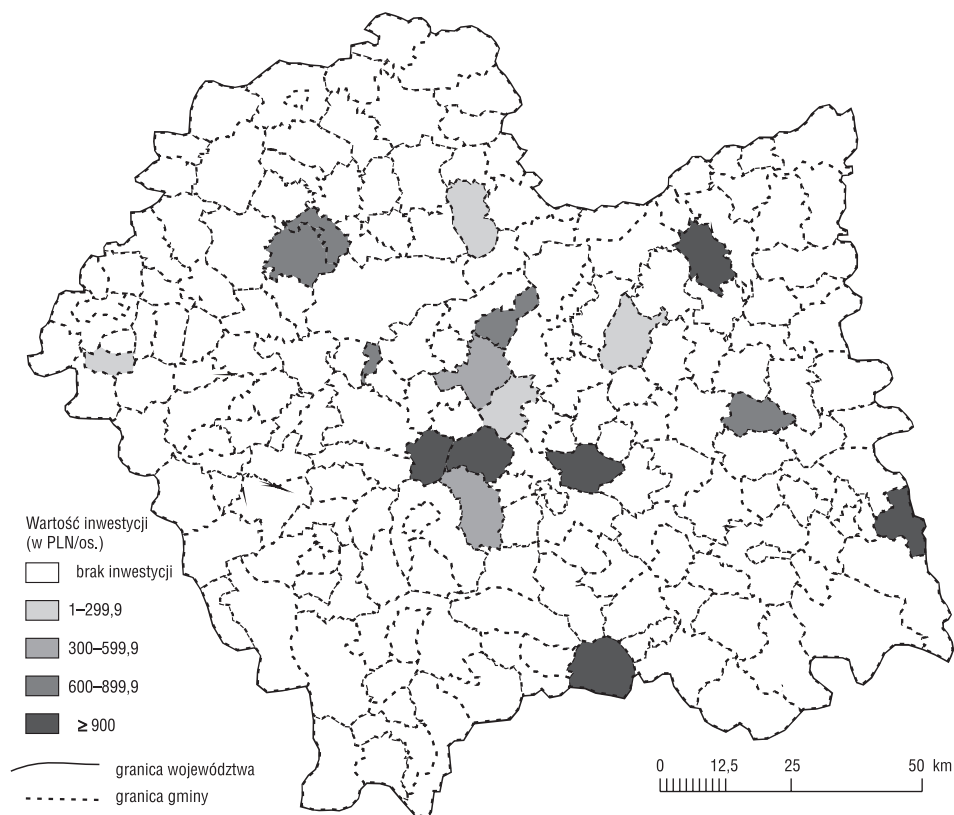

Ryc. 7. Inwestycje Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w zakresie szóstej osi priorytetowej (Spójność wewnątrzregionalna) w latach 2007–2009 w woj. małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.mapa.fundusze-strukturalne.gov.pl.

ków sanitarnych). Szczególnie korzystne były inwestycje w dorzeczu Raby, ze względu na pobór wody pitnej ze Zbiornika Dobczyckiego dla mieszkańców Krakowa.

Podsumowaniem dokonanej analizy było oszacowanie wpływu MRPO na poziom społeczno-gospodarczy jednostek terytorialnych województwa małopolskiego. Zastosowano wskaźniki obrazujące relacje wartości inwestycji realizowanych w ramach MRPO do ogółu środków uzyskanych z UE w budżetach gmin oraz ich relacji do ogółów wydatków inwestycyjnych gmin (ryc. 9 i 10). Wyniki badań dowiodły, jak duży wpływ miały inwestycje powstałe w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na funkcjonowanie poszczególnych gmin. W wielu gminach stosunek wartości inwestycji do środków pozyskanych z budżetu z Unii Europejskiej w latach 2007–2009 przekroczył 1000% (Grybów, Siepraw, Biały Dunajec, Książ Wielki); nie odnotowano jednak prawidłowości w ich rozmieszczeniu przestrzennym (ryc. 9).

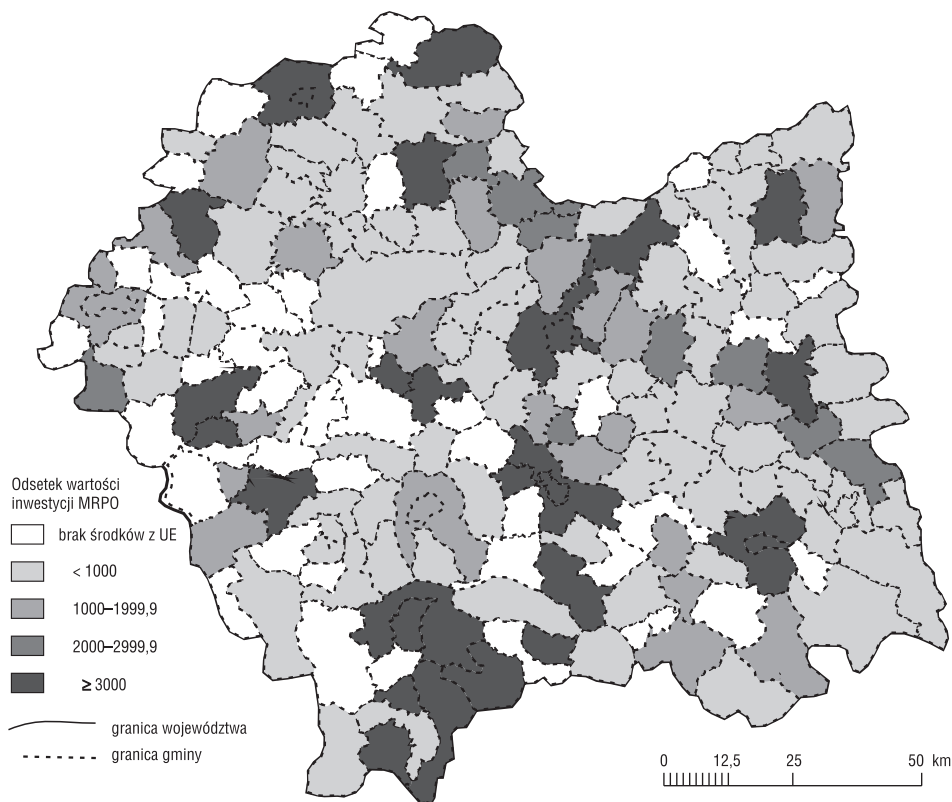

Ryc. 8. Inwestycje Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w zakresie siódmej osi priorytetowej (Infrastruktura ochrony środowiska) w latach 2007–2009 w woj. małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.mapa.fundusze-strukturalne.gov.pl.

Stosunek wartości inwestycji do środków przeznaczonych na wydatki inwestycyjne w budżetach gmin w latach 2007–2009 również potwierdziło znaczenie MRPO dla możliwości realizacji zadań samorządu terytorialnego. W niektórych gminach dzięki inwestycjom realizowanym w gminie (np. Szczurowa, Tarnów lub Proszowice) wydatki na inwestycje zwiększono pięciokrotnie (!), w kilku innych podwojono je (Zembrzyce, Iwkowa) lub znacznie zwiększono (Kłaj, Biecz).

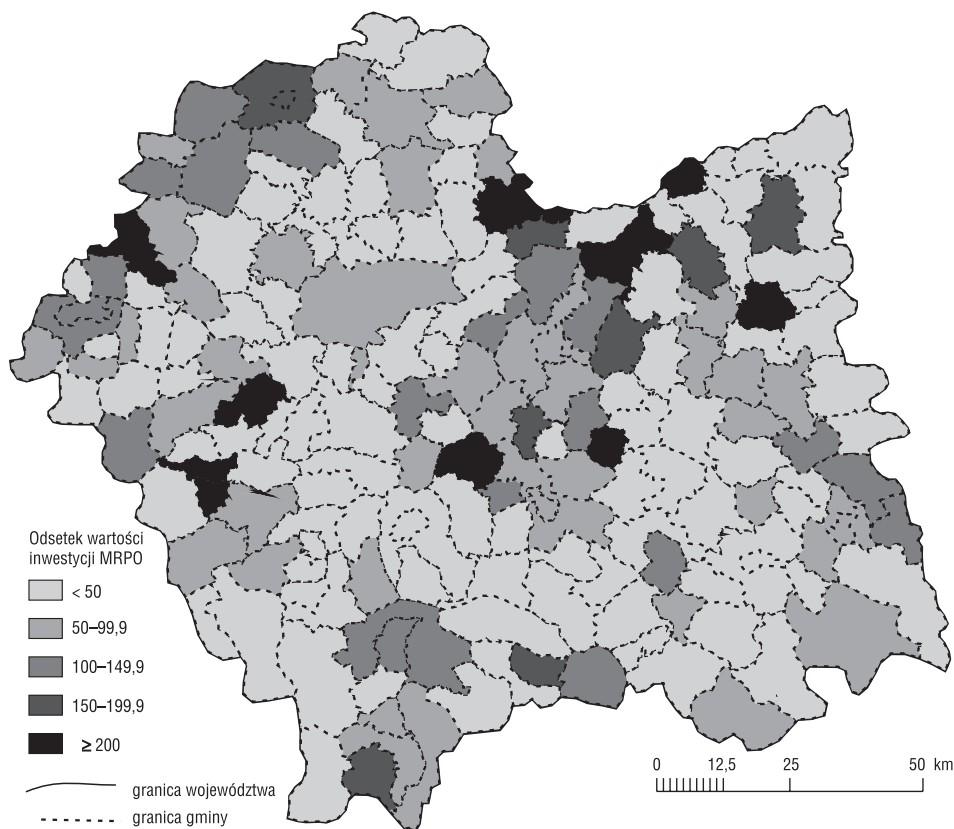
W analizach barier w wykorzystaniu funduszy unijnych, jakie zostały dokonane na podstawie doświadczeń z lat 2004–2006 (obejmujących poprzedni etap programowania), powtarzało się kilka kwestii. Należały do nich m.in. trudności formalne (nadmierne sformalizowanie procedur i szybkość wprowadzania modyfikacji), zbyt małe możliwości finansowe (zgromadzenie środków na wkład własny), jakość i wielkość kadr przeszkolonych w skutecznym pozyskiwaniu środków oraz nadmierna licz-

Ryc. 9. Relacja wartości inwestycji MRPO do ogółu środków UE w budżetach gmin woj. małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.mapa.fundusze-strukturalne.gov.pl.

ba instytucji obsługujących fundusze unijne, zwłaszcza w kontekście ich współpracy (Białek, 2007; Pastuszka, 2007). Wnikliwe rozpoznanie przeszkód w absorpcji środków unijnych – zarówno przez potencjalnych beneficjentów – publicznych (głównie jednostki samorządu terytorialnego), jak i prywatnych, reprezentowanych zazwyczaj przez przedsiębiorców, może umożliwić lepsze wykorzystanie funduszy w przyszłości. Tym samym może wpłynąć na wzrost dynamiki rozwoju społeczno-ekonomicznego dzięki wyższemu poziomowi kapitału inwestycyjnego oddziałującego w istotny sposób na zwiększenie konkurencyjności w skali lokalnej i regionalnej. Pełne wykorzystanie funduszy MRPO jest także ważne w kontekście wyrównywania poziomu rozwoju regionalnego województwa małopolskiego. Symulacja w oparciu o dotychczasowe wskaźniki rozwoju wskazała, że województwo małopolskie może ogółem osiągnąć w latach 2005–2015 wzrost PKB *per capita* rządu 4,5–6%, ale jednocześnie zaznaczy

Ryc. 10. Relacja wartości inwestycji MRPO do ogółu wydatków inwestycyjnych gmin woj. małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.mapa.fundusze-strukturalne.gov.pl.

się silna polaryzacja między Krakowem a całym pozostałym obszarem województwa (Herbst, 2008). Środki uzyskiwane z MRPO mogą zatem stać się jednym z istotnych czynników realizacji polityki spójności w skali lokalnej.

Literatura

Bal-Domańska B., 2002, *Zadania a budżety miast na prawach powiatu na przykładzie Jeleniej Góry*, [w:] J. Słodczyk, Z. Jakubczyk (red.), *Zarządzanie gospodarką miejską i prawne podstawy funkcjonowania miasta*, Uniw. Opolski, Opole, s. 207–222.

- Białek J., 2007, *Bariery i korzyści przy pozyskaniu funduszy UE z SPO WKP przez przedsiębiorstwa na cele pro-środowiskowe*, Inżyn. Roln. 3, 91, s. 19–28.
- Chachlikowska A., Jazdon K., Wieland H., Szulc A., 2009, *Badania wykorzystania przez polskie biblioteki naukowe środków europejskich, grantów ministerialnych i samorządowych oraz dotacji sponsorów w latach 2000–2008*, Biblioteka, 13, 2, s. 125–144.
- Churski P., 2007, *Regionalne zróżnicowanie wykorzystania Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej w Polsce*, Przeg. Zach., Czas. Inst. Zach. w Poznaniu, 2, 323, s. 137–166.
- Fortuński B., 2004, *Inwestycje gminne i ich wpływ na rozwój terenów podmiejskich*, [w:] J. Słodczyk (red.), *Przemiany struktury przestrzennej miast w sferze funkcjonalnej i społecznej*, Uniw. Opolski, Opole, s. 195–204.
- Gos M., Wąsowicz M., 2008, *Fundusze unijne jako główne źródło finansowania inwestycji środowiskowych w Polsce*, Zesz. Nauk. Polit. Białostockiej, Ekonomia i Zarządzanie, 12, s. 355–372.
- Herbst M., 2008, *Prognoza wzrostu gospodarczego polskich regionów do 2015 roku*, Stud. Region. i Lokalne, 2, 32, s. 61–71.
- Ilieva M., 2008, *SAPARD fund as a development factor for rural areas in Bulgaria*, [w:] T. Kormornicki, K.Ł. Czapiewski, B. Jaworska (red.), *New functions of rural and industrial space in Central and Eastern Europe*, EUROPA XX, 17, Warszawa, s. 71–84.
- Jarecki R., Krawiec S., 2007, *Stymulowanie rozwoju transportu w polskich regionach przez środki finansowe Unii Europejskiej w nowym okresie programowania 2007–2013*, Transport Miejski i Region., 9, s. 22–28.
- Kimlińska-Jasiewicz J., 2009, *Dotacje na inwestycje z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej*, Przemysł Spoż., 63, 1, s. 20–24.
- Klamut M., 2008, *Konkurencyjność gospodarki regionalnej i lokalne*, [w:] Z. Strzelecki (red.), *Gospodarka regionalna i lokalna*, Wyd. Nauk. PWN, s. 47–77.
- Kociszewski J., 2004, *Tendencje rozwoju oraz restrukturyzacja miast regionalnych w Polsce w warunkach integracji i globalizacji na przykładzie Wrocławia*, [w:] J. Słodczyk (red.), *Rozwój miast i zarządzanie gospodarką miejską*, Uniw. Opolski, Opole, s. 139–159.
- Mazurek J., 2002, *Emisja obligacji komunalnych jako źródło finansowania przedsięwzięć z zakresu infrastruktury technicznej na przykładzie Gdyni*, [w:] J. Słodczyk, Z. Jakubczyk (red.), *Zarządzanie gospodarką miejską i prawne podstawy funkcjonowania miasta*, Uniw. Opolski, Opole, s. 223–234.
- Miszczuk A., Miszczuk M., Żuk K., 2007, *Gospodarka samorządu terytorialnego*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
- Motek P., 2006, *Polityka inwestycyjna miast na prawach powiatu w województwie wielkopolskim*, [w:] J. Słodczyk, D. Rajchel (red.), *Polityka zrównoważonego rozwoju oraz instrumenty zarządzania miastem*, Uniw. Opolski, Opole, s. 293–301.
- Niklewicz K., 2010a, *Polskie europragnienia, czyli co sądzimy o funduszach UE*, Gazeta Wyborcza z dn. 2010-07-29, http://wyborcza.pl/1,75478,8189634,Polskie_europragnienia__czyli_co_sadzimy_o_funduszach.html.
- Niklewicz K., 2010b, *Przyspieszmy za unijne pieniądze*, Gazeta Wyborcza z dn. 2010-07-30, http://wyborcza.biz/biznes/1,101562,8196776,Przyspieszmy_za_unijne_pieniadze.html.

- Niklewicz K., 2010c, *Unia zmienia polską gospodarkę*, Gazeta Wyborcza z dn. 2010-07-30, <http://funduszeue.wyborcza.biz/FunduszeUE/1,107496,8196729.html>.
- Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce. Aktualizacja 2010*, 2010, Inst. Badań Struktur., Warszawa, 132.
- Pastuszka S., 2007, *Diagnoza i ocena potencjalnych barier w absorpcji unijnej pomocy strukturalnej przez samorządy województwa świętokrzyskiego*, Stud. Region. i Lokalne, 2, 28, s. 89–111.
- Regionalne Programy Operacyjne na lata 2007–2013. Harmonogram Naborów*, 2009, www.paiz.gov.pl, 23.
- Rezitis N., Tsibouka K., Tsoukalas S., 2003, *Investigation of Factors Influencing the Technical Efficiency of Agricultural Producers Participating in Farm Credit Programs: The case of Greece*, Journ. of Agricultural and Applied Econ., 35, 3, s. 529–541.
- Rudnicki R., 2009, *Demographic determinants of the activity of farms in Poland in the acquisition of European Union FUNDS in the years 2004–2006*, Bull. of Geogr., Socio–Econ. Ser. 12, s. 46–59.
- Siwerski A., 2002, *Ocena możliwości finansowania rozwoju miast na prawach powiatu*, [w:] J. Słodczyk, Z. Jakubczyk (red.), *Zarządzanie gospodarką miejską i prawne podstawy funkcjonowania miasta*, Uniw. Opolski, Opole, s. 193–206.
- Weiss E., 2004, *Możliwości wsparcia infrastrukturalnych projektów inwestycyjnych środkami Unii Europejskiej (m.in. w ośrodkach miejskich regionu wałbrzyskiego)*, [w:] J. Słodczyk (red.), *Rozwój miast i zarządzanie gospodarką miejską*, Uniw. Opolski, Opole, s. 582–596.
- Weith T., 2006, *Regionalne wyrównywanie zróżnicowań przestrzennych – cel bez alternatywy?*, [w:] J. Słodczyk, D. Rajchel (red.), *Polityka zrównoważonego rozwoju oraz instrumenty zarządzania miastem*, Uniw. Opolski, Opole, s. 149–156.
- Wojcińska M., Wojciński D., 2009, *Fundusze strukturalne dla bibliotek w okresie programowania 2007–2013*, Biblioteka, 13, 2, s. 111–121.
- Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych – Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006 i Narodowej Strategii Spójności 2007–2013 oraz innych wybranych wskaźników makroekonomicznych na poziomie krajowym i regionalnym. Raport roczny 2009. Część I: omówienie wyników*, 2010, Inst. Badań Struktur., Warszawa, 52.

www.bip.krakow.pl

www.funduszeuropejskie.gov.pl

www.malopolskie.pl

www.mapa.funduszestrukturalne.gov.pl

www.parp.gov.pl

Załącznik do Uchwały Nr 204/08 Zarządu Woj. Małopolskiego z dn. 13 marca 2008 r.